

Pavada cilvēku uz pēdējām mūža mājām

Sanita un Edgars Lazdāni atbalsta stiprā pleca sarunas.

Egita Terēze Jonāne

“Vietējās Latgales Avīzes” rakstu sērijas projekta “Cilvēks savā vietā” varoņi šoreiz ir Līvānu apbedīšanas biroja “Namejs” īpašnieki Sanita un Edgars Lazdāni. Asaras, lielas skumjas, pat izmisums – ar to viņi sastopas savā darba ikdienā, un, kā atzina Sanita, abiem ar Edgaru jāprot radīt stipra, atbalstoša pleca sajūtu. “Apbedīšana ir bizness, tomēr mēs esam sev pateikuši, ka mūsu darba ritms septiņas dienas reiz divdesmit piecas stundas diennaktī (un tiešām Dievs iedod mums šo vēl vienu stundu tad, kad to ļoti vajag) ir jāpiepilda ar cerību, ko dodam piederīgajiem, un ar lielu cieņu pret mirušo, kura ceļu uz pēdējo atdusas vietu varam padarīt cieņpilnu, sniedzot kvalitatīvu pakalpojumu. Cilvēki nāk, cilvēki zvana un jautā ne tikai par mīla cilvēka apbedīšanu, bet daudz ko citu. Mēs bieži izrunājam pat dzīvei svarīgas tēmas, un, kā es bieži saku, tās ir stiprā pleca sarunas,” uzsvēra Sanita.

Krīzes biznesa ideja

Edgars ir apbedīšanas biroja «Nameja» dibinātājs. Viņš atminējās, kā pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados pēc kārtējās finanšu krīzes vajadzēja izlemt, ko darīt. Tobrīd ģimenē jau prata pīt bērū vainagus, taču pēc kāda laika šo bērū vainagu ideju pārņēma arī ziedu saloni. Tad Edgars ievēroja, ka Līvānos un apkārtnē neviens nesniedz apbedīšanas pakalpojumus, kas atbilstu tā laika prasībām. «Toreiz no Vācijas mašīnu piegādātāja nopirku katafalku (paņēmu pat bankas kredītu) un izveidoju biroju. Braucot uz Līvāniem, mani apturēja policists, jautāja, vai to nopirku sev; teicu, ka katafalks ir domāts tautai, viņš bija izbrīnīts un teica, lai dodos projām. Kad braucu ar katafalku pa Līvāniem, daudzi prasīja, kas tā par mašīnu, daugavpilieši teica, kam tev to vajag, jo neviens jau nezināja, kas tas tāds katafalks. Toreiz mirušos uz kapsētu veda ar kravas mašīnām vai mikroautobusiem,» atminējās Edgars.

Kad bija atvērtas biroja telpas, cilvēki jau varēja pieņemt ne tikai vainagus, bet arī zārkus, krustus (tos ražoja vietējais galdnieks, bet šodien pērkam Lietuvā, jo cita kvalitāte, teica Edgars) u. c. apbedīšanas priekšmetus bērēm. Pirmās bēres, kuras organizēja «Nameja» komanda, notika turpat Līvānos, par zārka nesējiem un kapračiem pieaicinot savus draugus. Neviens vēl nezināja, cik dziļam ir jābūt kapam, kā to nostiprināt, ja ir plūstošas smiltis

(bija jāsasit aizsargi no dēļiem, bet šodien izmanto mitrumizturīgu finieri), kāds attālums ir jāievēro starp izrakto un blakus esošo kapu, kur likt smiltis, kamēr kaps nav aizrakts, utt.

Līvānu apbedīšanas biroju «Namejs», kas pastāv jau 25 gadus, šodien atrod ne tikai Līvānu un kaimiņu novadu, bet arī attālāku reģionu, tostarp Rīgas klienti un ārzemju tautieši. Abi daudzkreiz pateicās saviem kolēģiem – ziedu salona «Ance» saimei, kas veido bērū vainagus, grozus un ziedu pušķus, un kapu racējiem, kā arī Lietuvas partneriem, kas piegādā zārkus un citas apbedīšanas lietas, un Latvijas partneriem – ziedu piegādātājiem un garīdzniekiem, kas notur bērū dievkalpojumus. «Mums ir palaimējies, ka mēs ar kolēģiem un sadarbības partneriem strādājam gadiem ilgi, var teikt, ka saprotamies no pusvārda un atbalstām viens otru,» teica Sanita.

Kāda ir apbedītāju ikdiena?

Abi pavēra arī apbedītāja ikdienas darba priekšskatu. Kad cilvēks piezvana vai atnāk uz biroju un teic, ka vēlas apbedīt savu ģimenes vai dzimtas piederīgo vai draugu, vai mīloto, kaimiņu (nav bijis vienādu bērū stāstu, visi ir grāmatas vērti, iestarpināja Sanita), tad parasti sarunas raisās par aizgājēju. Pēc tam visi kopā nosaka bērū laiku un vietu, tad arī piederīgie izvēlas zārku, krustu, tautisko segu, apģērbu u. c. apbedīšanas lietas.

Tad jau kaprači var doties uz izvēlēto kapsētu un rakt kapu (tas notiek iepriekšējā dienā vai tajā pašā, bet vairākas stundas pirms bērēm). Bērū dienā noteiktajā laikā Edgars ar katafalku atbrauc pēc zārka (tas parasti atrodas morgā vai kapličā, vai dievnamā) un, bērinieku automašīnu kolonnas pavadīts, aizved uz kapsētu. Kaprači, nostājušies pēc krusta nesēja, aiznes zārku līdz kapam un noliek to uz speciālas pariktes, lai piederīgie var atvadīties, kamēr garīdznieks lūdzas (Latgalē ļoti pieprasītas bēres ar garīdzniecības pārstāvjiem, iestarpināja Sanita) vai laicīgais izvadītājs runā. Tad kaprači zārku, kas bieži vien ir apsegts ar tautisku segu, ielaiž bedrē, aizrok bedri, nostiprina krustu, virs kapa kopiņa uzzīmē krusta nospiedumu un tur ieliek 12 sveces, kas simbolizē 12 apustuļus, un noklāj ar priežu zariem. Visbeidzot viņi virs kapa kaisa ziedlapiņas, uzliek savu bērū puķu groziņu un, izteikuši līdzjūtību piederīgajiem, dodas projām. Piederīgie bieži lūdz muzikālo pavadījumu, un «Nameja» komanda pieaicina arī mūziķus.

Lasītājiem būs interesanti zināt, ka pat tradicionālajām konfesijām atšķiras, kā mirušais jānogulda zārkā, ka urnu ar kremēta piederīgā pelniem var apbedīt zārkā vai bez zārka utt.

«Kapi un bēres – tā ir mūsu lielā skola. «Nameja» darbības laikā esam apbedījuši aptuveni 7000 cilvēku. Tas smagākais darbs tomēr ir jāpadara mūsu kapračiem. Ir kapsētas, kur kaps jārok četras – piecas stundas. Vienā kapsētā bieži vien tiekam uz lieliem akmeņiem, tos ne pacelsi, ne pārcelsi, tāpēc jārok bedre blakus, taču arī tur uzduramies akmenim. Vienu kapu esam rakuši pat trīs reizes. Vēl citā kapsētā zeme ir tik sausa (lielie koki paņem visu mitrumu), ka tā jācērt ar cirvi. Rokot un aizrokot kapu, kapračiem jāpārcilā divi – trīs kubikmetri smilšu, un tas prasa spēku, izturību, pacietību. Arī zārka nešana un nolaišana bedrē patērē daudz spēka un enerģijas. Paldies visai mūsu komandai par darbu,» teica Edgars.

Iet kopsolī ar laiku

Apbedīšanas birojiem jāpārzina ne tikai likumdošana (piemēram, pavisam nesen valdība noteica, ka var veikt apbedīšanu virs kapa, kas ir 25 gadus vecs), bet arī jaunākās apbedīšanas un kapu kultūras tendences. Cilvēki, kas dzīvo ārzemēs vai patālu no Latgales, nevar piederīgo kapus apkopt bieži, tāpēc izvēlas uzlikt kapa plāksnes, tad nav jāstāda puķes un nav jāravē nezāles. Ir mainījusies cilvēku rocība, tāpēc parādās arī dārgi, pat ļoti dārgi apbedījumi ar skulpturāliem un metāla elementiem.

«Tepat Latgalē un citviet Latvijā ir daudz darāmā apbedīšanas un kapu kultūras pilnveidē, tostarp kapu digitalizācijā, kapavietu labiekārtošanā (apstādīšanā, koku audzes kopšanā) utt.,» novērojuši Sanita un Edgars. Tāpat viņi dienu dienu pārliecinās, ka darbs kapos jādara ar lielu cieņu un korekti, proti, iebraucot kapsētā ar mašīnu, nedrīkst izbaukāt citas kapavietas un apstādījumus, nojaukt kapa apmali. Visos kapos būtu jābūt sargam vai pārraugam, lai tur nebrauktu iekšā visi, kas grib, tāpēc, apbedījuprāt, pašvaldībām jāpieņem stingrāki kapu apsaimniekošanas saistošie noteikumi. Līvānu novadā tādi ir, uzsvēra Edgars. Un piebilda – vecākiem nav jābaidās bērņus ņemt līdzī uz bērēm, lai arī viņi, kļūdami pieauguši, pazītu un uzturētu apbedīšanas un kapusvētku, un uzturēšanas kultūru.

Klients bieži vien ir prasīgs arī bērū dienā, turpināja stāstu Sanita. Šovasar kādas godājamas kundzes, kura bija sasniegusi lielus dzīves gadus, bēres bija apdraudētas. Kaprači zvanīja Sanitai un teica, ka kāda bēriniece no tautas pieprasījusi, lai atceļ bēres, jo mirušās zārku kapsētā nesīs... cauri neīstajiem vārtiem un kapos nav nozāgēts koks. Sanita un Edgars šādos brīžos parasti ievēl elpu, iedzer vēl vienu kafiju un «novērš vētru ūdens glāzē». Toreiz pēdējā brīdī mirušajai cienījamajai kundzei tika izvēlēti citi goda vārti uz viņas pēdējo atdusas vietu.

Edgars un Sanita atgādināja, ka mēs visi agri vai vēlū saprotam, ka mēs kaut kad arī nomirsim, bet neviens jau šo brīdi negaida, pat tad, ja zina, ka pašam vai mīlam cilvēkam ir nedziedināma slimība. Piederīgie ir teikuši, ka mammītei nosvinējām 102 gadus un tad viņa negaidīti nomira. Sanita puda: «Piederīgie tādā brīdī ir izsisti no sliedēm, un, kad viņi atnāk pie mums, mēs sākam ar stiprā pleca sarunām. Dažreiz runājam pat stundu, un piederīgie aiziet ar cerību sirdīs vai viņu zaudējuma asaras pārtop pateicības asarās par to, ka mirušais mīlais cilvēks viņu dzīvi darīja piepildītu, skaistu, laimīgu. Tie stiprā pleca sarunu stāsti ir dažādi. Lai nu kur, bet bēres neiederas ambīcijas vai kaprīzes, un mēs to labi saprotam. Tāpat mēs apzināmies, ka vienmēr būs klients, kurš sabojās garastāvokli sev un citiem. Bet mēs uzklaušām un turpinām strādāt ar domu, ka darām labu, jo palīdzam otram cilvēkam, un ka cilvēks, jau esot tur, Debesīs, pasmaidīs un pateiksies. Gan jau tā ir.»

Egita Terēze Jonāne foto

«Nameja» birojā piederīgie izvēlas visu nepieciešamo mīla cilvēka pavadīšanai pēdējā gaitā

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Pavada cilvēku uz pēdējām mūža mājām» saturu atbild SIA «Vietējā».

MAF
Mediju atbalsta fonds